

Szymon Dąbrowski, *Pedagogika religii Józefa Tischnera. W poszukiwaniu nowego modelu edukacji religijnej*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, Słupsk 2016, ss. 302. ISBN 978-83-7467-255-9.

Edukacja religijna to nie tylko przekazywanie wiedzy, czyli nauczanie, ale również, a może nawet przede wszystkim, kształtowanie postaw, czyli wychowanie, a także wprowadzanie w życie duchowe oraz we wspólnotę religijną. Chodzi zatem o dojrzałość religijną człowieka, umiejętność dokonywania życiowych wyborów, a zarazem podejmowania przez niego odpowiedzialności. W kontekście religii chrześcijańskiej chodzi jednocześnie o wartość Ewangelii i tradycji Kościoła, jak również o ugruntowanie wartości, jaką dla współczesnego człowieka jest bycie chrześcijaninem. Zmiany społeczne są bowiem tak intensywne, że zmuszają do rewizji dotychczasowych rozwiązań edukacyjnych oraz do nieustannej refleksji w zakresie pedagogiki religii. W tę problematykę wpisuje się książka Szymona Dąbrowskiego *Pedagogika religii Józefa Tischnera. W poszukiwaniu nowego modelu edukacji religijnej*.

Recenzowana praca zasługuje na uwagę przez fakt, iż podejmuje ważną refleksję nad udzieleniem odpowiedzi w kwestii współczesnych pytań o teorię i praktykę edukacji religijnej, wykorzystując w poszukiwaniu owej odpowiedzi filozofię Józefa Tischnera. Ten filozof wskazywał na konieczność uprawiania edukacji, w tym zwłaszcza edukacji religijnej, w paradygmacie emancypacyjnym i krytycznym. Jego filozofia dramatu i wynikająca z niej pedagogika dramatu stanowią niejako źródło w poszukiwaniu tożsamości i miejsca religii w edukacji współczesnej. W ujęciu Józefa Tischnera podstawowym celem edukacji jest uczenie nadziei, która może chronić wartości człowieka. Chodzi o wzbudzenie w człowieku jego własnej nadziei przez wspieranie go w samodzielnych działaniach.

Zgodnie z założeniem Autora, niniejsza monografia jako całość ma strukturę badania teoretycznego. Składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym z nich zatytułowanym *Pedagogika religii* znajduje się ujęcie definicyjne tego pojęcia, a także jego przedmiot oraz zakres badań w tym obszarze nauki. Wskazane zostały również i opisane ośrodki badawcze pedagogiki religii oraz jej przedstawiciele.

W rozdziale drugim pt. *Współczesne dyskusje na temat edukacji religijnej* Autor podejmuje kwestię statusu naukowego i metodologicznego pedagogiki religii. Ukazuje perspektywy pedagogiki religii w relacji z edukacją międzykulturową. Dowodzi, że w większości krajów cywilizacji zachodniej edukacja religijna jest obecna w edukacji publicznej, wskazując w ten sposób i uzasadniając jej powszechny charakter. Prezentuje również modele edukacji religijnej.

Rozdział trzeci nosi tytuł *Metoda filozoficzna Józefa Tischnera*. Ukazane są w nim źródła i konteksty filozoficzne, które doprowadziły do powstania autorskiej filozofii dramatu Józefa Tischnera. Autor analizuje tu metodę Tischnera, na której istotę składa się: filozofia fenomenologiczna E. Husserla i R. Ingardena, a także filozofia egzystencjalna M. Heideggera. Szczególnie zaś istotna wydaje się w metodzie Tischnera chrześcijańska filozofia nadziei G. Marcela. Ważny też był kontakt Tischnera z filozofią dialogu w ujęciu E. Lévinasa. Metafora twarzy Innego została przez Tischnera rozwinięta w koncepcję ujęcia dramatycznego. Ostatni element filozofii Tischnerowskiej w modelu dramatycznym stanowi filozofia hermeneutyczna P. Ricoeura. W ostatnim podrozdziale tej trzeciej części omawianej monografii ukazane zostały podstawowe założenia filozofii dramatu jako fundamentalne elementy w rozumieniu ludzkiej egzystencji.

W rozdziale czwartym Autor prezentuje *Mysł pedagogiczną Józefa Tischnera*, opartą na całokształcie metody jego filozofii ze szczególnym uwzględnieniem założeń aksjologiczno-antropologicznych. Poszczególne teorie wartości (dobra, nadziei, wolności i autonomii, dialogu, spotkania) w perspektywie wychowania składają się na koncepcję pedagogiczną określoną jako pedagogika dramatu.

Ostatni rozdział książki został zatytułowany *Pedagogika religii Józefa Tischnera*. Autor prezentuje w nim ujęcie nowego spojrzenia na relacje między świeckością i sakralnością w życiu indywidualnym

i społecznym, w tym także instytucjonalnym. Jest tu również krytyczne ujęcie modeli edukacji religijnej i przestrzeń poszukiwania nowego jej modelu w polskiej rzeczywistości pedagogicznoreligijnej.

Od strony formalnej, układu treści zawartej w niniejszej książce, należy podkreślić, że konstrukcja recenzowanego opracowania jest poprawna, tytuły rozdziałów i podrozdziałów są czytelne i poukładane w logiczną i uzasadnioną merytorycznie całość. Zakres pracy jest wyraźnie zarysowany. Niewątpliwą zasługą Autora jest uaktualnienie problematyki edukacji religijnej w procesie edukacji powszechnej, zwrócenie uwagi na świadomościowy wymiar edukacji religijnej i poszukiwanie jej optymalnego modelu we współczesnych warunkach. Zaprezentowana perspektywa modelu dramatycznego edukacji religijnej jest bardzo interesująca, opartą na solidnych podstawach aksjologiczno-antropologicznych, propozycją wzmocnienia i uzupełnienia tradycyjnych modeli oddziaływania wychowawczego, a przez to szczególnie godną polecenia do czerpania z niej inspiracji w teorii pedagogicznej i praktyce wychowawczej.

Reasumując, należy stwierdzić, że książka Szymona Dąbrowskiego jest solidnie przygotowanym opracowaniem w oparciu o rozległą literaturę, w zakres której wchodzi dzieła Józefa Tischnera, ich opracowania, a także liczne pozycje o charakterze filozoficznym i pedagogicznym, ujęte w *Bibliografii* jako literatura pomocnicza. Książka ta stanowi bogate źródło wiedzy dla czytelnika zainteresowanego problematyką pedagogicznoreligijną. Praca osadza edukację religijną w perspektywie filozofii dramatu człowieka. Może być ona przydatna dla studentów pedagogiki, jak również dla wychowawców-praktyków, nauczycieli i pedagogów. Osoby zajmujące się wychowaniem (w teorii lub w praktyce) winny ciągle poszukiwać nowych, bardziej otwartych, a jednocześnie optymalnych i skutecznych form działalności wychowawczej prowadzących ku pełni integralnego rozwoju człowieka.

Dariusz Adamczyk

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

ORCID ID: 0000-0002-3083-559X

DOI: <http://doi.org/10.21852/sem.2019.2.21>